

Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 31 hallituksen esityksen johdosta laeiksi korkeakoulun professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämisestä ja eräiden korkeakoululakien kutsumismenettelyä koskevien säännösten kumoamisesta

Eduskunta on päätöspöytäkirjan ottein 13 päivältä marraskuuta 1990 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 251.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylijohtaja Markku Linna ja hallitusneuvos Ulla Lång opetusministeriöstä, hallintoneuvos Toivo Holopainen, tutkimusjohtaja Elisabeth Helander Suomen Akatemiasta, puheenjohtaja Juhani Kärjä ja sihteeri Tapio Rajavuori korkeakouluneuvostosta, puheenjohtaja, professori Bengt Stenlund Suomen Korkeakoulujen Rehtorien Neuvostosta, puheenjohtaja, professori Mikko Viitasalo ja apulaisprofessori Aatos Lahtinen Professoriliitto ry:stä, toiminnanjohtaja Anna Perälä Korkeakoulualan assistenttien ja tutkijain liitto KATL ry:stä ja korkeakoulu- ja tiedepoliittinen sihteeri Timo Ala-Vähälä Suomen ylioppilaskuntien liitosta.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yhteinen laki korkeakouluille professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämisestä. Virantäyttömenettelyn perusrakenne säilytetään ehdotuksen mukaan entisellään. Virat täytetään hakumenettelyä käyttäen ja niihin nimitetään virkaehdotuksen perusteella. Professorin virkaan nimittäisi edelleen tasavallan presidentti ja apulaisprofessorin virkaan korkeakoulu. Professorin virkaa täytettäessä voidaan ehdotuksen mukaan edelleen käyttää kutsumismenettelyä.

Uudistuksella pyritään nopeuttamaan virantäyttömenettelyä ja poistamaan virkojen täyttämässä ilmenneitä ongelmia. Ennen viran haettavaksi julistamista vahvistetaan virantäyttöä varten virantäyttöseloste, johon kootaan virkaa ja virantäytön perusteita koskevat säännökset ja päätökset.

Korkeakoulun kansleri tai rehtori valvoisi virantäyttöä. Hakijoille varattaisiin myös tilaisuus tehdä muistutuksensa virantäytöstä kanslerille tai rehtorille ennen kuin virkaehdotus hyväksytään. Virkaehdotuksesta ei saisi valittaa.

Hakijoiden ansioista lausunnon antaville asiantuntijoille toimitettavien julkaisujen ja töiden määrää voitaisiin hallituksen esityksen mukaan rajoittaa.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi säädettäväksi erillinen laki, jolla kumotaan eräiden korkeakoululakien kutsumismenettelyä koskevat säännökset.

Valiokunnan kannanotot

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että lakiehdotuksilla pyritään yhtenäistämään ja nopeuttamaan virantäyttömenettelyä. Keskeiseksi epäkohdaksi on osoittautunut virantäyttömenettelyn hitaus, mikä haittaa opetuksen ja tutkimuksen järjestämistä. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan muun muassa vuosina 1985 ja 1986 yli 80 prosentissa tapauksista asiantuntijamenettely kesti kuusi kuukautta ja enemmän kuin joka kolmannessa tapauksessa yli vuoden. Myös valitusmenettelyyn kuluu yleensä yli puoli vuotta.

Lakiehdotuksen 11 §:n mukaan kanslerin tai rehtorin nimenomaisena tehtävänä on valvoa virantäyttömenettelyn asianmukaisuutta. Säännöksen 1 momentin virkaehdotus, päätös vi-

rantäyttöasian raukeamisesta ja esitys nimittää professorin virkaan kutsusta toimitetaan kanslerille tai rehtorille tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan kansleri tai rehtori voi poistaa tarkastettavaksi toimitetun päätöksen ja palauttaa asian uudelleen käsiteltäväksi tietyin edellytyksin. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden taholta on todettu, että säännös mahdollistaisi myös sen, että kansleri tai rehtori voisi myös muuttaa kysymyksessä olevaa päätöstä. Valiokunta kuitenkin katsoo, että tarkoituksena on ollut antaa kanslerille tai rehtorille ainoastaan mahdollisuus poistaa päätös ja palauttaa asia uudelleen käsiteltäväksi. Valiokunnan mielestä säännöksen sanamuoto ei myöskään anna mahdollisuutta päätöksen muuttamiseen.

Valtion virkamieslain mukaan pääsääntönä on, että virkaan nimittämistä koskeviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla, ellei laissa toisin säädetä. Valtion virkamieslain mukainen yleinen valituskielto ehdotetaan otettavaksi myös nyt käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen. Virkaehdotuksesta ei saisi enää valittaa. Hakijalle varattaisiin tilaisuus tehdä muis-

tutus virkaehdotuspäätöksestä ja virantäyttöasian raukeamista koskevasta päätöksestä. Valiokunnan mielestä tulee seurata, takaako uusi menettely viran täytön asianmukaisuuden niin, ettei hakijoiden oikeusturvaa vaaranneta.

Eduskunta on tämän hallituksen esityksen antamisen jälkeen hyväksynyt esitykset laeiksi Vaasan yliopistosta ja Lapin yliopistosta. Lait on vahvistettu joulukuussa 1990. Laeilla muutettiin Vaasan korkeakoulu Vaasan yliopistoksi ja Lapin korkeakoulu Lapin yliopistoksi 1 päivästä tammikuuta 1991. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa muutoksia korkeakoulun professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämistä annettavaksi ehdotetun lain 1 §:n 9 ja 10 kohtaan sekä eräiden korkeakoululakien kutsumismenettelyä koskevien säännösten kumoamisesta annettavaksi ehdotetun lain 1 §:n 8 ja 9 kohtaan.

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

korkeakoulun professorin ja apulaisprofessorin viran täyttämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan täytettäessä professorin ja apulaisprofessorin virkaa seuraavissa korkeakouluissa:

(1—8 kohta kuten hallituksen esityksessä)

9) Vaasan yliopisto;

10) Lapin yliopisto;

(11—20 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2—15 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

eräiden korkeakoululakien kutsumismenettelyä koskevien säännösten kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan:

(1—7 kohta kuten hallituksen esityksessä)

8) Vaasan yliopistosta 28 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1357/90) 10 § (poist.);

9) Lapin yliopistosta 21 päivänä joulukuuta 1990 annetun lain (1202/90) 11 § (poist.); (Kuten hallituksen esityksessä)
(10—19 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 5 päivänä helmikuuta 1991

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Pystynen, varapuheenjohtaja Astala, jäsenet Alm-gren, Backman, von Bell, Gustafsson (osit-
tain), Haavisto (osittain), Hacklin, Holvitie, Jääskeläinen, Pohjanoksa, Renko, Ryytänen, Tykkyläinen ja Uosukainen sekä varajäsenet Jokinen (osittain) ja Wasz-Höckert.
